

**Rekabet Politikası
ve
Türkiye'de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi**

KURUMSAL VE HUKUKİ ÇERÇEVE

Yrd.Doç.Dr. Gamze ÖZ

Kurumsal ve Hukuki Çerçeve

Sunum Planı

- I. Yatırımlar bakımından rekabet hukukunun rolü ve önemi**
- II. Rekabet Politikası ve Rekabet Hukuku Uygulamaları**
- III. Rekabet Savunuculuğu
(Competition Advocacy)**

Yatırımcı Bakımından :

- **Ekonomik ve siyasi istikrar**
- **Hukuk sisteminin ve ilgili kurumların güvenilirliği**

Yatırımlar Bakımından Rekabet Politikasının İşlevi

- Pazarın tüm oyunculara ve potansiyel oyunculara açık tutulması
- Özel-kamu, yerli-yabancı teşebbüs ayrımı gözetmeksizin, pazarda faaliyet gösteren aktörlerin, eşit koşullarda yarışmasına imkan tanınması
- Bu ortamın sağlanması ve korunmasına ilişkin tedbirleri alabilecek bağımsız kurumların varlığı, işlerliği ve işbirliği

- **Türkiye’de son 30 yılda gerçekleşmiş en yüksek yabancı sermaye olan İŞTİM/Aria GSM operatörünün pazara girişinden itibaren ilgili pazarda sözkonusu olan rekabet politikası tartışmaları, rekabet politikasının yatırımlar açısından önemini daha da somutlaştırmaktadır.**

Piyasada rekabetin bozulmasının nedenleri ve Rekabet Kurumunun bu süreçlerde rolü:

- 1. Piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin rekabeti bozucu davranışları sonucunda rekabet bozulabilir.**
Teşebbüslerin 4054 sayılı Kanunu ihlal eden pazar davranışları bakımından Kanunda öngörülen tedbirleri alma görevi (reaktif yaklaşım)
- 2. Devletin diğer politikalarının uygulanması sırasında piyasalarda rekabet bozulabilir.**
Rekabet Savunuculuğu görevi (Competition Advocacy) (proaktif yaklaşım)

Rekabet Kanunununun Kapsamı (İstisnalar-Muafiyetler)

- Devlet Yardımları Kapsam Dışı (Taslak Kanun)
- Haksız Rekabet Kapsam Dışı (TTK, BK)
- Tüketicinin Korunması Kapsam Dışı (4077 sayılı Kanun)
- Kamu Teşebbüsleri Kapsam dahilinde
- KOBİ'ler Kapsam dahilinde (de minimis)
- Ticaret Birlikleri Kapsam dahilinde
- Birleşme ve Devralmalar Kapsam dahilinde (Eşikler altında kalanlar dışında)
- Diğer düzenlemelerle yaratılan istisnalar (Bankacılık piyasasında TMSF tarafından yapılacak devirler)
- Grup Muafiyeti Tebliği ve Bireysel Muafiyet

Kurumsal Çerçeve

- Enerji, telekom, radyo televizyon, mali piyasalar -- Düzenleyici kurumlar
- Siyasi etki
- Bu piyasalarda faaliyet gösteren aktörlerin müdahalesinden uzak tutabilme çabası
- Düzenleyici kurumların hesap verebilirliği (accountability), şeffaf, tutarlı uygulamaları yatırımlar için de güvence oluşturur.

Şeffaflık

Kanun ve düzenleyici işlemlerin değişiklik süreçlerinde ve kamunun bilgilendirilmesinde

Olumlu deneyimler: Dikey anlaşmalar rejimi; Rekabet Kanunundaki değişikliklerle ilgili tartışma metni, çeşitli kurumlara ve yasama organına verilen görüşlerin yayımlanması

Olumsuz deneyimler: 4971 sayılı Yasa (para cezalarının ödenmesine ilişkin hükümlerde de değişiklik öngören) ile yapılan değişiklik

Rekabet Hukuku İçtihatları : RK ve Danıştay kararları

Mahkeme kararlarının da mutlaka RK kararları gibi yayımlanması gerekir.

Rekabet Politikası ile Devletin Diğer Politikaları Arasındaki İlişki ve Rekabet Savunuculuğu

- Devletin diğer politikaları (Düzenleme) ile Rekabet Politikası arasındaki etkileşim çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir:
- Düzenleme ile rekabet politikası çatışabilir veya örtüşebilir ya da düzenleme rekabet politikasının esas ve usullerini dikkate alabilir.

Rekabet Savunuculuğu

- Düzenleme yaparken rekabet politikasının temel prensiplerinin dikkate alınması
- Rekabet politikasının da devletin diğer politikaları ile uyumlu, yapıcı bir rol üstlenmesi
- Kurumlar arası işbirliği
- “Roaming”, “ÇEAŞ” kararlarında olduğu gibi pazarların açık tutulması ancak ex post denetimle mümkün olabilmektedir.

Rekabet Örgütleri ile Düzenleyici Kurumların İşbirliğinde Modeller

- I. **Bağlayıcı olmayan/gayri resmi usullerle (soft law)**
- II. **Görev alanlarının belirlenmesi suretiyle**
- III. **İşbirliği usulünün açıkça düzenlenmesiyle**

I. Bağlayıcı olmayan/gayriresmi usuller

1. Görüş alışverişı

- a) Genel Bilgi/Görüş Alışverişı
- b) Bilgi/Görüş alışverişinde bulunulacak kişi/birimlerin belirlenmiş olması
- c) Sektör uzmanlarının atanması Ör:Avustralya
- d) Düzenli veya ad hoc toplantılar Ör: Avustralya, Kanada, Finlandiya, Almanya

Türkiye (RK-TK arasındaki Protokol)

- e) Ortak çalışma grubu (Finlandiya) veya kurumlar-arası özel birimler (ABD)
- f) Kamunun bilgilendirilmesi

I. Bağlayıcı olmayan/gayriresmi usuller

2. Personel eęitimi/deęiřimi

- a) Önceden düzenleyici kurumlarda çalışmış sektör uzmanlarının rekabet örgütünde (veya tersi) görevlendirilmesi
Ör: Finlandiya, Almanya.
- b) Eęitimde işbirliği ve hizmet içi eęitim
- c) Kurumlar arası görevlendirme Ör: Avustralya.

II. Görev alanlarının belirlenmesi suretiyle

1.Kaçınma :

- a) Çatışmayı önlemek amacıyla fiilen görevli kurumun belirlenmesi. Ör: Kanada, Ontario elektrik piyasası: Rekabet örgütünün politikası ilgili sektördeki düzenleyici kurumun görev alanına giren davranışlara müdahale etmemektir.
- b) Düzenleyici kurumun ilgili piyasada yeterince rekabet varsa düzenleme faaliyetinden kaçınması suretiyle. Ör: Kanada telekom ve elektrik piyasaları
- c) Düzenleyici nitelikte işlem tesisi için yasal düzenleme olduğu hallerde rekabet örgütünün müdahaleden kaçınması Ör:Almanya'da telekom piyasasında hakim durumun kötüye kullanılması

II. Görev alanlarının belirlenmesi suretiyle

2. İşbirliği/işbölümü/görev alanının açıkça yazılı düzenlemeyle belirlenmesi

- a) Açıkça kanunlarda görev alanının belirlenmesi. Ör: Fransa, Almanya, Japonya
 - b) Kurumlar arası ilişkilerin hükümet tarafından belirlenmesi
Ör: Japonya
 - c) Rekabet örgütünün ilgili kurumların rollerini ve işbirliği esaslarını belirlemesi. Ör: Kanada
 - d) İşbirliği esaslarına ilişkin ortak rehber çıkarılması. Ör: Japonya
Ortak Bildiriler yayınlanması. Ör: Brezilya, Kanada, ABD
- Türkiye'de Özelleştirme Tebliği ve RK-TK işbirliğini öngören Protokol)

III. İşbirliği usullerinin açıkça düzenlenmesiyle

1. Bildirimde bulunmak, sözlü oturumlara katılmak ve ihtiyari görüş bildirmek

- a) Rekabet örgütünün düzenleyici kurumlara görüş bildirmesi veya uzmanlarca rapor hazırlanması Ör: Brezilya, Kanada, ABD, Almanya. Türkiye'de Başbakanlık Genelgeleri
- b) Düzenleyici otoritenin sözlü savunma toplantılarına katılmak Ör: Kanada telekomünikasyon piyasası
- c) İhtiyari görüş bildirme/sorma. Ör: Brezilya, Fransa, ABD. Türkiye'de Başbakanlık Genelgeleri gereği. RK ancak görüş sorulduğu takdirde ilgili kuruma görüş bildirmektedir.

2. Birlikte hareket etme : Deneyimlerin paylaşılması amacıyla birlikte hareket edilmesi Ör: Almanya

III. İşbirliği usullerinin açıkça düzenlenmesiyle

3. Zorunlu anlaşma, danışma ve görüş sorma:

a) Rekabet örgütü tarafından rekabet koşulları konusunda düzenleyici kurum için hazırlanan raporlar. Ör: Brezilya, ABD Bankacılık sektörü.

Türkiye’de özelleştirme öncesi RK’nun görüşünün alınması

b) Bir diğer kurumu ilgilendiren soruşturmanın bildirilmesi
Ör: Kanada, France, Almanya.

c) Pazar gücü ile ilgili kararlarda rekabet örgütünün görüşünün alınması. Ör: Almanya

d) Zorunlu danışma ve görüş alınması. Ör: Avustralya, Brezilya, Fransa, ABD.

Türkiye’de özelleştirme ve Telekomünikasyon mevzuatından kaynaklanan haller.

III. İşbirliği usullerinin açıkça düzenlenmesiyle

4. Danışma/Görüş Alma süresi: Düzenleyici kurum veya rekabet otoritesinin danışma/görüş alma/verme süresi sınırlandırılmış olabilir. Ör: Fransa, Almanya, ABD. Türkiye’de hem özelleştirme uygulamalarında ve hem de Protokol’de süre sınırı var.

5.Yargı Denetimi : a) Hem düzenleyici kurumun ve hem de rekabet otoritesinin yargısal denetimi aynı yargı yerine bırakılmış olabilir. Ör: Fransa. Türkiye’de de Danıştay’ın 13. Dairesi.

b) Çatışan görüşler olması halinde çözümün yargı yerine bırakılması. Ör: Finlandiya.

Türk hukukunda da kanunun uygulanması konusunda tereddüt olması halinde Danıştay 1.Dairenin istişari görüşünü almak mümkün. Başbakanlıkça hazırlanan kanun taslağında ise yetki çatışması olması halinde sorunun Danıştay 1.Dairenin görüşünü almak üzere Başbakanlığa iletilmesi öngörülmektedir. (Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Hakkında Kanun Tasarısı 22md.)

Öneriler

Piyasalarda sadece Rekabet Kurumunun etkin rol oynamasının dışında başka hukuki ve yapısal tartışmaların da varlığı karşısında;

Rekabet hukukunun tek başına en iyi çözümü üretmesi mümkün olmayabilir.

Rekabet politikasını sanayi politikası, vergi politikası, teşvik politikası, haksız rekabet kurallarının da etkilediği dikkate alınarak, diğer düzenlemelerin, özellikle de sektörel politikaların rekabet politikası ile uyumlu olması gerekir.

Öneriler

İlgili Protokol veya Genelgelerin işlevi/Ne kadar uygulanıyor?

İşleyebilir bir işbirliği için ne(ler) yapılabilir?

Uluslararası alanda bu konularda yaşanan gelişmeler

Olumlu olumsuz deneyimler

Bürokratik kültürün de bu yeni alanlarda işbirliği için yeterli olmadığından hareketle, düzenleyici kurumlarla Rekabet Kurumu arasındaki işbirliğinin açıkça bağlayıcı yazılı kurallarla düzenlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Özelleştirme işlemlerinde rekabet hukuku konusunda izlenecek usul ve esasların tebliğlerle düzenlenmiş olması ve usulün işlerliği de bu öneriyi desteklemektedir.